

MEĐUNARODNI KONGRES U RIMU PRIGODOM 700. OBLJETNICE SMRTI SV. BONAVENTURE (1274—1974)

Ovaj znanstveni skup Bonaventurologa i ostalih medievalista organiziran je pod predsjedništvom Generalnih ministara četiriju franjevačkih ograna, na poticaj provincijala franjevačkih zajednica Italije, a o samoj su se izvedbi pobrinuli glavni akademski Instituti franjevaca u Rimu. Održan je od 29. do 26. rujna u prostorijama Teološkog fakulteta »Sv. Bonaventura« u Rimu na Euru, kod oo. Konventualaca.

Kongres je imao dva dijela. Prvi dio je posvećen proučavanju udjela sv. Bonaventure u povijesti Reda. Drugi dio je obrađivao njegovo veliko filozofsko i bogoslovsko djelo kroz 4 dana.

Na Kongres sam došao tek na drugi dio, 22. IX. 1974. Iz razgovora sa sudionicima Kongresa doznao sam da je prvi dio bio vrlo zanimljiv, popraćen konstruktivnim raspravama na koncu predavanja.

Drugi dio Kongresa otvorio je svojim predavanjem General Kapucina P. Riwaliski, u kojem je naglasio odnos kapucinskog ogranka prema sv. Bonaventuri kao učitelju. Ovaj je odnos kroz povijest bio različit. Dok je kod ostalih ograna uvijek smatran službenim Učiteljem, oni su ostali pluralisti sve do 20. stoljeća, kad ga uvrstavaju u Konstitucije kao službenog Učitelja.

Iza njega je govorio venecijanski patrijarh kardinal Luciani: **Sv. Bonaventura kršćanima 20. stoljeća.** To je bio lijepi panegirik našem svecu. Biranim je riječima naglasio svježinu i aktualnost mentaliteta kojim je sv. Bonaventura pristupio životnim problemima, kako u osobnom životu na liniji sv. Franje, tako u službi Crkvi.

Treće predavanje održao je prof. Piero Prini s Rimskog Sveučilišta: **Filozofirati u vjeri prema sv. Bonaventuri.** Iz predavanja je izbijala njegova široka kultura i poznavanje filozofske problematike. Posebno je naglasio Bonaventurinu filozofsku intuiciju po kojoj je nalazio sintezu svega u Bogu. Svako znanje mora služiti uzdizanju čovjeka Bogu, kako znanstveno, tako filozofsko. U tom je pogledu dao prednost teološki usmjerenim filozofima pred modernom formalnom filozofijom jezika koja ostaje na površini i ne snalazi se izvan matematičkih simbola.

23. IX. prvo je predavanje održao P. Vigenaux iz Pariza: **Povijesni uvjeti nauke sv. Bonaventure: kristocentrizam, eshatologija i mjesto filozofske kulture.**

Bonaventura je u svojem djelu dao svojevrsnu teologiju povijesti, kako se izrazio Gilson. Bibliju je izvanredno poznavao. Biblijska kultura posebno odskaka u njegovom Breviloquium-u. U Sv. Pismu je našao da je sve usmjereno na Krista, a franjevačka ga je karizma vodila upravo tim putem.

Za Bonaventuru je Krist *medium metaphisicum*. Tek u njemu i preko njega, moguće nam je naći zadovoljavajuće rješenje problematike stvarnosti. Zapravo, znanje o Kristu je i prava filozofija.

Svemir i priroda za Bonaventuru su najljepša pjesma »*pulcherimum carmen*«. Bog u svojoj Riječi izriče svega sebe iznutra i koliko god je moguće da se izrazi izvana u djelu stvaranja.

Giulio Bonafede svojim je predavanjem: **Aktualnost bonaventurijanske misli** naglasio činjenicu da je Bone veliki mistik, ali je u isto vrijeme i samostalni mislilac. Istina posjeduje neospornu vrijednost. Protagonista je rekao da je čovjek mjerilo svih stvari, a Platon je ustvrdio da je to Bog. Prvi ima pravo u svom subjektivizmu, a drugi u objektivnoj filozofiji. Bonaventuri je cilj da dođe do mudrosti. Aristotel je velik u znanosti, Platon u mudrosti, a Augustin u jednoj i drugoj.

Bonaventura je u svom radu polazio vlastitim putem. Pozivao se na tradiciju, ali je znao ići samostalno. Prema filozofiji, kad se shvati kao istraživanje istine, nema negativan stav.

R. Belvederi iz Genove održao je predavanje: **Originalnost komunalnog sustava u 13. stoljeću kao pripravi za novi svijet**. Naglasio je djelovanje Bonaventure i njegova mentaliteta u suprotnosti na tadašnje križarske ratove. Dok križari idu na Istok u rat i stvaraju još veći jaz između zapadnih i istočnih kršćana, te kršćana i nekršćana, Bonaventura na liniji sv. Franje nastoji oko dijaloga, susreta i razumijevanja.

W. Dettloff iz Münchena održao je predavanje: **Franjevačka teologija sv. Bonaventure**. U Bonaventurinoj teologiji postoji čist primat ljubavi nad znanjem. Ona daje prvenstvo jedinstvu s Bogom pred teološkom spekulacijom.

Sv. Pismo je izvor podataka o Bogu. Još i više, da bismo mogli čitati prirodu, moramo poznavati Sv. Pismo. On razvija teologiju stvaranja koja ima svrhu da svijet učini čitljivim. Tako u neku ruku teologija dolazi u službu filozofije shvaćena kao upoznavanje iskonske Ljubavi.

24. IX. E. Moutsopoulos, prof. Atenske Univerze, održao je informativno predavanje: **Filozofija sv. Bonaventure u suvremenoj grčkoj misli**. Iznio je povijesni tok odjeka njegove misli u Grčkoj, koji se tamo kasno osjetio i u skromnim dimenzijama. Tek u novije doba postaje zanimljiv u prikazima povijesti filozofije. Ponekad su njegove misli bile donešene a da se nije kazalo za izvor.

E. Bettoni, s Katoličke Univerze, održao je jedno od zapaženijih predavanja iz psihologije sv. Bonaventure, pod naslovom: **Collinatia naturalis u sv. Bonaventure**. Prikazao je kako se Bonaventura u hilemorfističkom tumačenju čovjeka složio s mišljenjem o pluralizmu forma. Psihološko djelovanje uključuje tjelesnu i duhovnu komponentu. Tijelo ima svoju materiju i formu i upravljeno je prema određenoj formi čovjeka.

Tijelo i duša su dvije supstancije, ali tako načinjene da sastavljaju jedno biće čovjeka. Duša se ne može odreći vlastitog djelovanja koje ima po sebi bez tijela. Krist je uzor i idealna mjera čovjeka u svakom pogledu.

25. IX. C. Fabro iz Perugia imao je predavanje: **Sloboda u sv. Bonaventure**. Najprije je iznio opći pogled na problem slobode kod filozofa kroz povijest.

Sv. Bonaventura obrađuje problem slobode kad govori o Predestinaciji u knjizi **Sententiarum** 1. II. d. 24. i 25. U svjetlu predestinacije mnogi- ma je teško spasiti slobodu. Bone zastupa da Bog nije Causa totalis našega spasenja. Ipak je zaključio da mu je terminologija nestalna.

Prof. G. Morra, s Univerze iz Macerata, održao je predavanje: **Teomorfizam i antropologija**. Nakon što je dao nekoliko uvodnih opasaka, ukoliko moderna kulturna misao odbacuje evoluciju Darwinova tipa i zastupa originalnost čovjekove pojave, prešao je na izlaganje Bonine nauke. U pozitivnoj nauci Bonaventura zastupa poznavanje samoga sebe prije svakog drugog znanja. Tu je na liniji sv. Augustina. Antropologija se ne može izgrađivati samim naravnim razumom. Čovjek već po svojoj konstrukciji nadilazi samoga sebe. On je u prvom redu slika Božja — teomorfan. On je supstancijalna slika Božja po svojoj biti i sastavu. U tom smo smislu »astra vespertina«. Narav i kultura nadovezuju se u čovjeku jedna na drugu.

C. Berube održao je predavanje: **Znanost kod sv. Bonaventure**. Bitna je usmjerenost znanosti u tome da mora služiti mudrosti. Problem mudrosti ne može biti riješen čisto filozofskim putem. Za mudrost je potrebno svjetlo Objave. Roger Bacon je tražio svođenje svega znanja na Sv. Pismo, a Bone na teologiju, koja opet ima izvor u Sv. Pismu.

Prof. Leo Beeretz iz Bonn-a održao je jedno predavanje čisto teoretskog karaktera, kako je sam naglasio: **Temelj jedne filozofske antropologije**. Naglasio je da se kod Bonaventure može govoriti o jednoj posebnoj humano-filozofskoj antropologiji.

Prof. Rigobello u svom predavanju: **Istraživanje i molitva kod sv. Bonaventure — susret dviju metodologija** iznio je specifični Bonin pristup problematici religioznog života u promjenjenim povijesnim uvjetima. On je uspio da franjevački stil života otvori kulturnom životu u jednoj sretnoj sintezi i intuiciji da sva stvorenja vode čovjeka Bogu. Na liniji svojih učitelja on ostavlja otvoren pristup franjevcima u svijet kulture. To je od posebnog značenja kad znamo da je u njegovo vrijeme bilo pariških profesora koji, kad su postali franjevci, nisu nikako htjeli da ostanu na profesorskim katedrama. On formira svoj pojam »cointuire« — skupa zorno gledati. To znači, dok promatramo stvarnost stvorenja, gledamo u njemu i Božji trag. Tu izlazimo iz klasične logike i dolazimo u aluzivnu ontologiju. Istraživanje ima smisla kao svađanje znanja na teologiju. Istraživanje bez popratne molitve za Bonaventuru je bez glave.

26. IX. Prof. Ph. Delhaye iz Louven-a održao je vrlo zapaženo predavanje: **Kriterij kršćanskog moralnog čina prema sv. Bonaventuri**. Nekoć se nije mnogo pazilo na metodu rada, pa se u moralci brzo došlo do obične kazuistike. U njoj se proučavala samo narav ljudskog čina. U kršćanskom djelovanju postoji uski odnos s milošću.

U Breviloquium-u Bone postavlja vjeru kao temelj vladanja. Izvor morala može se uzeti iz sociologije, antropologije ili iz teologije. Bone ga stavlja u teologiju. Njegova je teologija izraz njegove vjere i života. U svakom ljudskom djelu on otkriva odnos prema osobi i Bogu. Temeljna ideja kršćanskog života jest **obraćenje**. U kršćanstvu imamo dva temelja morala: moral naravnog zakona i moral ljubavi. Za Bonaventuru je narav prva milost, a gratia superior je druga narav. Bonaventura optina za moral ljubavi i daje principa za moralni osjećaj.

G. Uscatescu iz Madrida održao je predavanje: **Sv. Bonaventura i teorija vrednota** u kojem je iznio izvore kojima se Bonaventura služio. To je Platonova filozofija, patristika, posebno grčki oci, i Augustinova filozofija: Bog je najveća vrednota. Za njega postoji primat dobra nad istinom.

J. Chatiillon je održao vrlo kratko predavanje: **Primat ljubavi u teologiji sv. Bonaventure**. Prvenstvo ljubavi shvaća prema 1 Kor 13. kao prvenstvo bogoslovne kreposti ljubavi. Ljubav dopire i tamo gdje inteligencija nije nikada mogla dospjeti.

A. Matanić je u svojem skladnom predavanju: **Blaženstvo u jedinstvu** nastojao pokazati da Bonaventura ima svoj karakteristični pogled na vječno blaženstvo. Kršćanska sreća iza smrti sastoji se u miru i ljubavi, istini i svjetlu.

Ovdje se na zemlji sreća sastoji u trajnom Božjem utjecaju na čovjeka. U tome nije originalan, nego se poziva na razne auktere.

J. Bougerol je rekao nekoliko riječi kao za zaključak Kongresa. Naglasio je Bonaventurinu vjernost sv. Franji u životu i idejama. Poznavao je izvanredno Sv. Pismo, koje u svojim djelima navada 30.000 puta. Bonaventura je učio da franjevački Red neće napredovati ako Krist ne bude trpio u svojim. Zato bi pneumatologija morala biti više prisutna u franjevačkim školama i životu.

Al. Pompei, tajnik Kongresa, iznio je kratki osvrt na protekli rad i nastanak Kongresa, koji je bio zamišljen kao interprovincijalni za samu Italiju, ali su profesori u Rimu predložili provincijalima da bude međunarodni, što su ovi i prihvatili, a trošak su oni preuzeli na sebe.

C. Koser, franjevački general, održao je zaključni govor u kojem je ukratko iznio važnost sv. Bonaventure u Crkvi. Njegova aktualnost kao sveca i čovjeka Crkve trebala bi više porasti.

Svakog popodneva u 16 sati radile su 4 zasebne grupe koje su obrađivale pojedine probleme iz Bonaventurine misli. Diskusije su bile vrlo žive i sadržajne.

24. IX., oko 18 sati, došao je na Kongres sami Sv. Otac Pavao VI. i održao lijepi nagovor u kojem je naglasio veličinu Bonaventurina djela, posebno njegova Itinerarium-a, kao putokaze i danas za istraživanje istine. Njegov Itinerarium je suvremen u nastojanju da dođemo do istine i eksperimentiranju u pozitivnoj kršćanskoj praksi. U njemu se on diže na liniji sv. Franje, preko stvorenja do Boga. Odatle i ona karakteristična Bonaventurina radost i veselje koje je crpio iz svijesti Božje blizine u sebi i stvorenjima.

Poruka sv. Bonaventure današnjem čovjeku bila bi u tome da ponovno pronađe svoju izvornost i da dođe do svoje punine.

O. Stanko Anić

Fra Vjeko Vrčić

STARE CRKVE U ZAGVOZDU KOD IMOTSKOG NAKON NJIHOVIH RESTAURACIJA

Zagvozd je selo Imotske krajine koje već odavna teži da postane središte biokovskih sela sa sjeverne strane te planine. Francuska cesta izdigla ga je iznad ostalih sela koja su ostala udaljena od nje. Po nastojanju tadašnjih upravljača oko nove ceste nicala su mala naselja da bi se olakotio život putnika koji su prolazili pustim krajevima. Tako su nastale zagoške »Butige« koje su se pretvorile u najnovije vrijeme u malu varošicu sa zgradama mjesnog ureda, osmogodišnje škole, ambulante, apoteke, tvornice trikotažnih materijala, stambenim zgradama, prodavaonicama i lijepom novom crkvom u bazilikalnom stilu.

Zagvozd je stara župa. Jedina je za čitavo vrijeme turske vladavine u Imotskoj krajini čuvala glagolicu u bogoslužju jer su je služili popi glagoljaši. To je župa koja je do danas sačuvala najstarije crkve u Imotskoj krajini. Tijekom 1973. god. one su obnovljene zaslugom i zalaganjem župnika don Joze Čikeša pod stručnom kontrolom Regionalnog zavoda za čuvanje starina u Splitu, a pripomoću Općinskog fonda za unapređivanje kulturnih djelatnosti u Imotskom. O njima tvrdi Regionalni zavod za zaštitu spomenika kulture u Splitu:

»Nedavno smo obišli crkve u Zagvozdu i okolici koje je potrebno popraviti. To su: Sv. Marija na groblju u Zagvozdu iz 1630. godine, Sv. Križ u Rastovcu iz 1612. godine i Sv. Stjepan u Donjem Rastovcu iz XVIII stoljeća. Sve te crkve imaju odlike srednjovjekovne arhitekture u svodovima slomljena luka i usmjerenosti istok-zapad. Struktura zida u redovima i oblikovanje otvora vrata i prozora očituje posebne osobnosti tog kraja što se nalazi i kod starije seoske arhitekture. Crkva Gospe i Sv. Križa vezana su uz mjesna groblja koja imaju i svoje starije grobnice, po tipu značajne za nastavak oblika grobnica iz rimskog razdoblja. Stoga one predstavljaju najznačajnije spomenike kulture u tom kraju.